

Hur skapar vi en kontinuitet i barns lärande?

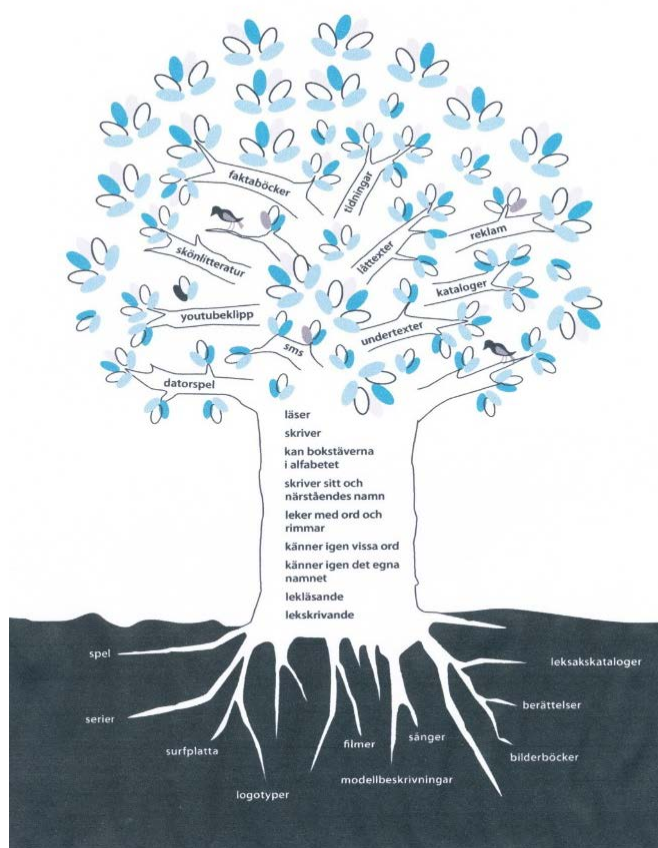
- en föreläsning av Carina Fast, 10 oktober 2016

Enligt Lpfö 98 (reviderad 2010) är förskolans uppgift ”... att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar” (s. 5)

Om vi ska ta det på allvar så föder det tre frågor:

- Hur ser barns uppväxt ut? Vad, hur och när lär de sig?
- Hur tar man reda på barns erfarenheter och kunskaper?
- Hur arbetar man i förskolan för att barnen ska kunna utvecklas efter sina förutsättningar?

Det är lätt att man tror att barn börjar lära sig läsa och skriva i samband med skolstarten. Men grunden för ett barns läs- och skrivinläring läggs tidigt i ett barns liv. Man kan skildra barns läs- och skrivutveckling i form av ett träd.

Ur Fast (2015) *Läslust i hemmet*.

Illustratör Anna Hild

Läsande och skrivande ingår alltid i ett socialt sammanhang, på en viss plats och vid en speciell tidpunkt.

visual literacy = förmågan att tolka och finna mening i den information som presenteras i bilder och symboler

Vygotskijs den närmaste utvecklingszonen (*zone of proximal development*) gäller allt vi lär oss, i vilken ålder vi än är. Det betyder att lärande bäst sker utifrån tidigare erfarenheter och kunskaper. För att komma alla barn till mötes i deras utveckling behöver förskolans personal kunskaper om det samhälle och det bostadsområde där de arbetar och om barns livsvärldar och uppväxtvillkor. Det är också viktigt att personalen har en god teoretisk kunskap om barns språkutveckling.

En viktig fråga att försöka besvara är alltså: Hur ser barns läs- och skrivvärldar ut i:

- samhället
- bostadsområdet
- familjen?

Barn som berättare

I förskolan behöver de vuxna hitta vägar för att nå fram till barnet. Det måste finnas mötesplatser. Mötesplatserna kan vara av olika slag. Första steget är därför att lyssna till barnet. Om man förmedlar: "Du har något att berätta. Jag blir nyfiken på vad du kommer att säga" så bekräftar man inte bara barnets berättelse utan också barnet som person.

Att inspirera ett barn att berätta kan vara ett sätt att bygga broar mellan livet hemma och den förskola som är en stor del av barnets vardagliga liv.

Ordlösa böcker

I en bok som enbart består av bilder, är det barnet, som med hjälp av bilderna "skriver" texten. Bilderna i boken förmedlar hur personerna ser ut, vilka kläder de har, var de befinner sig och vad de gör. Via de visuella ansikts- och kroppsuttrycken kan man också utläsa känslotillstånd de olika karaktärerna befinner sig i. Av allt detta skapar barnet en förståelse och bygger upp en berättelse.

Högläsning

Varför ska vi läsa högt?

Först och främst är det roligt. Det är det absolut viktigaste. Man delar upplevelser tillsammans. Men man lär sig också mycket om sig själv. Berättelser kan fungera som en spegel. Ett barn kan känna igen sig i det som händer en person i en berättelse eller hur den personen tänker och känner. På ett omedvetet plan kan barnet bearbeta det han eller hon självt varit med om. Jag tänker på böcker som tar upp starka känslor som rädsla, utanförskap och ilska. Barn lär sig också mycket om andra människor, hur det till exempel är att vara vuxen eller leva i ett annat land eller under en annan tid. Barn som får höra många berättelser lästa för sig får en vana vid och ett sug efter berättelser. Det är en hjälp då de själva ska börja läsa och skriva.

Judith Langer (2005) talar om hur viktigt det är att ett barn kan bygga upp en *inre föreställningsvärld* för att förstå en berättelse. Till detta behöver barnet ofta hjälp av en vuxen som lotsar barnet in i berättelsen.

Olika sätt att relatera en läst text:

text- själv
text- text
text- världen

Modell för textsamtal

- att återge det uppenbara
- att göra antaganden
- att ta ställning

Barns bild- och leksaksvärldar

Som pedagog kan man bygga upp det som brukar benämnas *ett tredje område*. Det innebär att man låter barnens erfarenheter från sitt hem eller samhället möta förskolans intensioner i ett arbetsområde. I mötet uppstår ett område som berikas från båda hållen.

Barns eget skrivande

Genom att se på när andra skriver och själv delta i processen ser barn att ljud motsvaras av tecken, tecknen bildar ord och orden bildar meningar. Bokstäverna ska hos små barn kännas som vänner som de har hjälp av då de leker. Skriften behöver upplevas som verktyg för att kunna uttrycka önskningar och längtan eller redskap för att protestera.

Barns eget läsande

Värt att tänka på då man väljer böcker till nybörjarläsare

1. Ser boken inbjudande ut?
2. Är innehållet värt att läsa?
3. Underlättar bokens form och struktur läsningen?
4. För texten barnet framåt i handlingen?
5. Kan barnet använda olika strategier vid läsningen?
6. Skapar boken tankar och frågor hos barnen?

Referenser i föreläsningen

Björk, Maj & Liberg, Caroline (1996). *Vägar in i skriftspråket. Tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fast, Carina (2015). *Läslust i hemmet. Så stödjer du ditt barns skriv- och läsinläring*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fast, Carina (2011). *Att läsa och skriva i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Fast, Carina (2008). *Literacy: i familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Fast, Carina (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Uppsala: Acta universitatis upsaliensis, nr 115) Uppsala: Uppsala Universitet.

Gällhagen, Lena & Wahlström, Elisabeth (2013). *Lär och lek med surfplattan i förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hagtvet, Bente Eriksen (2002). *Skriftspråksutveckling genom lek. Hur skriftspråket kan stimuleras i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och Kultur.

Jönsson, Karin (2014). Barn berättar med sina ”paddor”. I Barbro Bruce & Bim Riddersporre (red.) *Berättande i förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Langer, Judith (2005). *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*. Göteborg: Daidalos.

Lindenbaum, Pia (2000). *Gittan och gråvargarna*. Stockholm: Rabén och Sjögren.

Riddersporre, Bim & Bruce, Barbro (2014) (red.). *Berättande i förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Vygotskij, Lev (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

